

V Ý R O Č Í

ZDENĚK PILOUS - (* 5.2. 1912 Březové Hory u Příbrami)

O Zdenku Pilousovi bylo již napsáno několik oslavných článků k jeho životním jubilejím. Nechtěl bych zde znovu popisovat jeho životopis. Ten je dnes již většinou našich bryologů, resp. botaniků dobře znám. Zdůraznil bych zde jen jedno, Zdeněk Pilous nikdy nepracoval v žádném vědeckém ústavu, ale bryologii se věnoval pouze ve svém volném čase po náročné učitelské činnosti. A to je třeba obdivovat. Získávání literatury, srovnávacího materiálu bylo jeho čistě soukromou záležitostí. A přesto se vypracoval na velmi dobrou úroveň i mezinárodně uznávaného odborníka.

Rád bych se zaměřil na několik nejdůležitějších aspektů v jeho bryologické činnosti. Především musím vyzvednout jubilatovo nadšení pro přírodu a zvláště botaniku již od jeho téměř dětských let. Zdeněk sbíral mechorosty v České a Slovenské republice až do svých 80. let, kdy mu to znemožnila silná artróza. Speciální oblibu měl pro slovenskou krajinu. Jistě to zapříčinilo to, že získal učitelské místo v oblasti Malé Fatry blízko Strečna v r. 1934. Jsem si jist, že žádný z našich bryologů nezná tak dokonale bryofloru Malé Fatry jako Zdeněk. I když od r. 1939 nemohl působit jako učitel na Slovensku, tak se tam každoročně o velikonočních a prázdninách vracel až do r. 1992. Na jaře zkoumal mechorosty na jižním Slovensku, o prázdninách pak prozkoumal snad všechna slovenská pohoří.

Za dobu nejméně 60. let nashromáždil více než 80.000 položek mechorostů. Takovou sbírku se nemohou pochlubit ani mnohé významné botanické instituce a muzea. Cenné na tom je kromě jiného i to, že tato unikátní sbírka obsahuje položky z mnoha dnes již neexistujících lokalit. Musím však ještě zdůraznit, že v rámci bryologických výzkumů zjistil mnoho (snad až 90) druhů mechů nových pro Československo nebo dnes pro Českou nebo Slovenskou republiku. Obdivuhodné je také to, že Zdeněk vydával exsikáty a vytvořil po Bauerových a Schifferových exsikátech další velký exsikát, který čítá 1350 položek. Sám si nedovedu představit, kde na to všechno bral čas.

Ve svém plodném životě publikoval desítky odborných a vědeckých prací a napsal několik knih, z nichž jmenuji jen Československé rašeliničky, které vyšly ve Flóře ČSR, dále dvě určovací pomůcky československých mechů (Naše mechy, Klíč k určování mechorostů ČSR), připravil k vydání několik dílů studie *Bryum generis monographiae prodromus*, které již nemohl dokončit prof. Podpěra.

Dnes ve svých 85 letech Zdeněk stále pracuje, zpracovává kritické rody, resp. druhy především ze svého obrovského herbáře. A výsledky samozřejmě publikuje. A jaké má plány do budoucna? V nejbližší době chce dokončit práci o *Tortula lingulata*, dále rozšíření *Barbula revoluta* v České a Slovenské republice a také studii o *Grimmia andreaeoides*. Do tisku již dal Mech Slovenského ráje, rod *Rhynchostegiella* na Slovensku, *Schistidium chalubinskii* sp.n. na Slovensku a *Brachythecium trachypodium* na Slovensku.

Jistě jsem nevyčerpal a ani jsem nemohl vyčerpát veškerou bryologickou činnost Zdeňka; to není ani v krátkém článku možné. V závěru nechci stereotypně opakovat, že jubilatovi přejí dlouhá léta, mnoho zdraví apod. To je samozřejmé. Především ale Zdeňkovi závidím ne jeho věk, nýbrž jeho životní vitalitu, elán, duševní svěžest, lásku k přírodě a k mechům zvláště, neutuchající touhu stále je poznávat a předávat své dlouholeté zkušenosti všem, kdo o to projeví zájem.

Bibliografie Z.Pilouse od r. 1985

Pilous Z. (1985): Mechy (Musci) státní přírodní rezervace Suchý v Malé Fatře. - Ochrana přírody, Bratislava, 6: 67-77.

Pilous Z. (1991): Výsledky bryologického výzkumu Československa (I).- Čas. Nár. Muz., Praha, ser. natur., 157(1988): 156-171.

- Pilous Z. (1991): Poznámka k článku A. Kubinské "Chránené druhy machorostov". - Bryonora, Praha, 7: 5.
- Pilous Z. (1992): Nástin dějin výzkumu mechorostů.-1.část.- Ibidem, 8:10-11. - 2. část. - Ibidem, 10: 14-15.
- Pilous Z. (1992): Poznámky k výskytu některých mechů na Slovensku. - Ibidem, 10: 3-4.
- Pilous Z. (1992): Výsledky bryologického výzkumu Československa (II). - Čas. Nár. Muz., Praha, ser. natur., 160(1991): 71-89.
- Pilous Z. (1993): Tři novinky v bryoflorách České a Slovenské republiky. - Bryonora, Praha, 11: 6-7.
- Pilous Z. (1993): Pohlia ambigua a Scleropodium ornellanum na Slovensku. - Ibidem, 12: 2-3.
- Pilous Z. (1994): Mech Pohlia myyldermansii v Čechách. - Ibidem, 14: 12-13.
- Pilous Z. (1995): Barbula johansenii Williams, the new European moss species in the Belianské Tatry Mountains, Slovakia. - Oecologia Montana, Poprad, 4: 49-52.
- Pilous Z. (1995): Mech Anoetangium aestivum v Čechách. - Bryonora, Praha, 15: 6.
- Pilous Z. (1995): Mech Scleropodium ornellanum (Brachytheciaceae) na Slovensku. - Ibidem, 16: 5-6.
- Pilous Z. (1996): Mech Fissidens algarvicus na Slovensku. - Ibidem, 17: 2.
- Pilous Z. (1996): Mech Tortula atrovirens na Slovensku. - Ibidem, 18: 3.
- Pilous Z. (1996): Virová onemocnění u mechů. - Ibidem, 18: 9-10.
- Duda J. et Pilous Z. (1993): Mechorosty přírodní rezervace Hněvošický háj v okrese Opava. - Čas. Slez. Muz., Opava, ser. A, 42: 82-83.
- Pilous Z. (1993): Mechorosty státní přírodní rezervace Dařanec u Vfesiny na Hlučínsku. - Ibidem, 42: 191-192.
- Pilous Z. (1994): Mechorosty travětinové kaskády u Tiché nedaleko Frenštátu p. R. - Ibidem, 43: 128.
- Pilous Z. (1996): Mechorosty Súľovských vrchů a okolí. - Ibidem, 45: 137-156.
- Duda J. et Pilous Z. (1996): Mechorosty a lišejníky starých pískoven na Opavsku. - Čas. Slez. Muz., Opava, ser. A, 45: 223-230.
- Duda J. et Pilous Z. (1996): Mechorosty Žilinskej kotliny. - Vlastiv. Sborn. Považia, Žilina, 18: 121-129.

Josef Duda

VALENTIN POSPÍŠIL (* 26.3. 1912 Popovice u Přerova)

V letošním roce si připomínáme významné 85. výročí jednoho z nestorů české bryologie. Je jím RNDr. Valentin Pospíšil, CSc. Nabízí se příležitost k tomu, abychom zdůraznili jeho přínos pro českou bryologii. Zanechal v ní nesmazatelnou stopu, přestože se začal studiem mechorostů zabývat až v pozdním věku. Jeho práce byla již mnohokrát zhodnocena, ale přesto zůstává mnoho stránek nepopsáno. Můžeme pouze děkovat za to, že jeho aktivita neutuchá ani ve vysokém věku. Ten s sebou přináší mnohá, především zdravotní, omezení. Děk patří také jeho nedávno zemřelé manželce Ludmile (14.5.1921 - 24.9.1996), která ho celý život v jeho práci podporovala a byla mu důvěrnou kolegyní.

Po úmrtí doc. Jana Šmardy osiřela v Brně profesionální bryologie. Dr. V.Pospíšil v mechařské tradici pokračoval. Byl také neúnavným propagátorem tohoto oboru. Začal bryologii propagovat mezi středoškolskými učiteli, když pro ně na žádost krajského pedagogického ústavu vedl exkurze a určovací kurzy. Bryologii rozšiřoval také mezi botanickou obcí. Od floristického kurzu v Blansku, který se uskutečnil v roce 1980, se konají v rámci floristických kursů samostatné bryologické a lichenologické exkurze. Na jejich konání se dohodl s tehdejšími organizátorem kurzů Dr. V.Skalickým a zpočátku se podílel na vedení mnohých z nich. Dal podnět k setkání československých bryologů v Budišově u Třebíče, které se poprvé uskutečnilo v roce 1984. Na druhém setkání v roce 1986 doporučil zřízení bryologicko-lichenologické sekce v rámci ČSBS. Díky tomu se 25.4. 1988 konala na katedře botaniky UK v Praze ustanovující schůze bryologicko-lichenologické sekce. Jejím předsedou pro první funkční období se stal V.Pospíšil. Velkou pozornost věnoval V.Pospíšil organizování samostatných určovacích kurzů. Ty vedl nejprve sám, později se na jejich vedení podílel také další bryologové. Konaly se převážně na Moravě. V.Pospíšil tak vytvořil předpoklady pro výrazné zvýšení počtu bryologů. Jeho mechařská činnost byla nejvýraznější na Moravě a ve flyšové části Slovenska. Způsob a výsledky jeho celoživotní práce odrážejí silný citový vztah

k této oblasti. Jeho morální vlastnosti, zejména jeho přisnost k sobě i ostatním jsou jeho kolegům dobře známy. Je našim jediným žijícím bryologem, který byl žákem otce moderní profesionální evropské bryologie, akademika Josefa Podpěry. Bryologicko-lichenologické sekci dal do vinku představu o základních směrech její činnosti, kterou vyjádřil v úvodu k prvnímu číslu časopisu Bryonora: "...přispívat k rozkvětu bryologie a lichenologie v Československu tím, že bude všemožně podporovat odborný růst svých členů a získávat nové zájemce o tyto obory." Tento úkol se daří sekci plnit.

Ivan Novotný

HANA FRANKLOVÁ - S omluvami a s ročním zpožděním blahopřejeme ke kulatinám!

MILOSLAV VONDRÁČEK - Blahopřejeme! (* 5.1. 1922 Plzeň) viz Bryonora 8: 15.

Dodatky k životopisu O. KLEMENTA (cf. Bryonora 1:25)

O.K. ve svém dopise Z.Černohorskému z 19.12.1974 se sám označuje jako žák J.Anderse a M.Servita. Větší část svého herbáře (ca 40 tis. položek) daroval své „alma mater“ (uložený na universitě v Göttingenu). O.K. zemřel 16.2.1980.

O D E Š L I

FRANK H. BRIGHTMAN (1921 - 1996)

Britský lichenolog a botanik širokého zaměření zemřel 20.6.1996. Byl zakládajícím členem Britské lichenologické společnosti, posléze velmi aktivní v řadě funkcí (v r. 1988 jmenován čestným členem BLS). Po pětadvacetiletém učitelování na základní škole nastoupil v r. 1970 jako vedoucí nově ustanovené vzdělávací sekce Britského přírodovědeckého muzea, kde působil až do odchodu do penze (1981). V lichenologii se věnoval floristice, mapování rozšíření lišejníků a propagaci oboru. Jako spoluautor se rovněž podílel na zpracování několika rodů v britské flóře.

jl

R Ů Z N Ě

Mekka současné lichenologie - univerzita v rakouském Grazu se stala dějištěm několikadenního mezinárodního kursu (17.-21.5.) „1-st Workshop on Verrucariales“. Kromě možnosti vyslechnout si celou řadu zajímavých speciálních přednášek zabývajících se především aktuální taxonomickou problematikou dílčích skupin početného řádu *Verrucariales*, ale i širšími ekologickými aspekty vztahujícími se k těmto lišejníkům, bylo také možné v průběhu kursu využívat zdejší špičkovou mikroskopickou techniku a prohlížet si demonstrovany materiál. Málodko nevyužil příležitosti nechat si zrevidovat či určit od přítomných specialistů vlastní dovezený materiál. K dispozici byly rovněž bohaté herbářové sbírky (GZU). Předposlední den se uskutečnila půldenní exkurse s praktickou demonstrací nejen pyrenokarpních lišejníků. Celkem se akce zúčastnilo 26 lichenologů z 11 zemí, z toho také 3 členové naší sekce: Pepa Halda, Zdeněk Palice a Felix Schumm (SRN). Hlavními organizátory tohoto povedeného neformálního setkání byli naši staří známí z loňských jarních bryo-lichenologických dnů v Orlických horách Niki Hoffmann a Louis Wilfling.

zp